

L.H.F. 134. Kalas.

Kalas är det namn vi i staden mest använder för den vill jag mest förknippas med landbyggnas, stadsbygd, ystasbygd, äldrebygd.

Vid julen hålls kalas, både på landet och i staden. Födelsdags- och namnsdagskalas liksom. Vid bröllop används också ortskalas eller gille, begravning och konfirmation samt dop liksom. Man sade till och till att man skulle gå på bröllop, begravning, konfirmation, kon-dop. Gille förknippas jag mera med att det gick livat till. Kalas är högtid-lig.

Om avtagarna ställningar kan på-
börsk, bekräftas ofta till stadskalas.
Vår träffarna i bostads till träff-

23/8-67

L.H.F. 134

kalas. Gilla i det sammanklaget kan jag aldrig köra.

De största kalasen i min hemtrakt var 50 årskalasen. De bjöd gästerna vännar, släkter, kamrater, samt slakter.

De lågt jag minns, omkring 50-talet, var det stora hopsamlingen bland kamrater och andra för att uppvakta på bevisningsdagen. Att inte bjuda ansågs som snålhet. Ja det kunde ibland vara så att redskotande var beringad för skam skull. Jag har hört uttryckt som följande: "Ja, här man sett in sig för en lita, såa måste man väl bli bjuda."

Var och gästbänkarna glada för sprit, så kunde jubelaren få en stor skull. När väl kalaset var över. För sprit

L.U.F. 134

måtte det vara, annars var det ett öfver-
kalas.

De huseherrar hade sina och sina ättkar-
men och middagar. Jag vill minnas att kot-
ten var hyndningarna tid. Bland den yngre
gen människan kände det, att de skulle ha
middag på så och så många personer.

De användes också gäster eller kalas.

Bland hade de supper.

De högtidligt var det inte bland den enk-
la befolkning. Gällde hyndningarna bara
kaffe så kunde man säga, att man
var hynda på kaffekalas, eller kaffesop.

Det sanna ordet har jag alltid tyckt
vara slagnyttigt.

Öjöd de på mest så så de: "Välkom-
men hem och åt en bit mat!" eller väl-

L.U.F. 134

Kamman hem på en enkel smörgås.

Så de bjöd till de så avspetsade,
men lydniga var det inte.

Vid julen var det alltid kalas. De var
så beändigt att bjuda de, när man är
de hade till mat hemma. Helt taget
att det samma mat på vintern kalas.

Kalas när som helst hade inte den
rakare befolkningen. Men bjöd de
så var det ett rejält kalas.

Allt bjöd så enkelt, som ungdomen så
i dag gör. Hade varit otänkbar.

Den höga socialgruppen valde ut
gäster, som kunde tänkas ha gemen-
samma intressen. De lägre grupperna
bjöd enkla och enkla. Måhända de
gick mat. Så här har jag tyckt det varit

L.U.F. 134.

Kens uttöfningen.

Oroaken till att jag har de aversioner
mot kalas, han ber på att vi ska sätta
hade några i mitt hem.

Tute var det många, som bjöd oss för
vi var all för många hem.

Jag minns heller inte att det var
barnet att barn blev medgudarna. De
den tiden var det inte barnen som de
minnerade vilken är fallet var.

Barnen tyckte föräldrarna det var skönt
att njuta av en mor hem med. Någon
gång behövde de få känna sig fria.

Barnen var heller inget problem med.

Offert fanns det stund barn som hade
uppsikt över de små. Barnen för föräld-
ren redan berömd, om de skall kun-

L.4.F. 134

gä. Det blev både borsvä och kassasamt.
Borsväkten ska minnas ha betalt för sin
mr. För sökte det om de fick några
fråga och så blev gott.

Barnen fick i regel ha jultales och
så följande bjudning.

Någon ungdomar fick ha bjudningar
om det bland de yngre folk det blev.
Till en sådan föredro lång klänning, och
hormar var smocking. Till denna bjud-
ning föredro att lämna bokat om man
kunde komma eller ej. Till andra bjud-
ningar om det inte nödvändigt. Det beteck-
"Var det bjudt, så var det fagnat." Bjudning-
arna framfördes bland den enkla be-
folkningen mestadels bland den högre
klassen skriftligt. Här telefons blev

L. 4. F. 134

var mans egendom, kungdes det och gavs så fest-
locand, när det var fröjan om enklare gud-
ning. Bjudning är i vår tid en vanlig anmån-
ning på kalas.

Husmoder är oftast den bjudande.

Numera sker bjudningar på kort endast till
bollar, bagareringar, stora barmätsbestede-
gar. Bjudningar om det är många, hålls
i följande lokaler. Oftast har korta följande
de lyder: "Har härmed ären inbjuden
till vigslakter mellan vår dotter - -
och i namnet på kyrkan, samt skänka
julegåva midt på namnet på vägen mellan
sag eller annan kalas.

De värdfolket namn, ant. om
som antas för en viss tid.

Rebucka, serveringshjälp och även diskpennor.

L.U.F. 134

nat utbildade. Men nu det vid stora högheds-
festen föreläsa och föreläsningar.

Taland om det stora kretsen och närings-
hjälp. Dessa brukade även ta hand om dis-
ken.

På landet kunde kokerskan ha ett stort verk-
samt område. Det gällde att få en, som var
berömd för sin goda mat.

Färdig hade hon någon utbildning i mat-
lagning och oftast hade hon det som tillgods.
Först kom hon sedan före och gjorde en
del förberedelser. Inköpen var de gjorda av
husmodern, men vad som skulle köpas
gav kokerskan upplysning om.

Kokerskan tog befälet. Det var det en stund.
Vid kokerska lättes husmodern helt på henne.
Taland kunde det uppstå diskussion om

L. U. F. 134

maten skulle räcka. Kokerskan visste unge-
fär hur mycket som gick åt. Hvarmiddagen
var i många fall avslutad med maten, och
följden blev att kokerskan på bästa sätt för-
stod på det att räcka till.

Kokerskan och kökarna var långt fram på
morgnen var arbetet slut. Hon lämnade
sällan köket förrän all mat var bort-
plöjad och disken klarad.

Betalningen var bra, och jag tror knapp-
ast det hände att hon bara fick sin betäl-
ning, utan en bra slant öfver.

Värdfolket var ofta ganska vid sadlens
hufvuden. De var glada att gästerna hade
tyckt om maten och överkladade därför ko-
kerskan. Kokerskan blev ofta goda vänner
med sina herrar och arbetade hos.

L. 4. F. 134.

Hon vidvände högt och lät sig oftast krusas.

En bra kokerska kunde vara uppstingad halvt i lördag. Många gånger kunde de mka att gå till någon de måste inte betala de sa bra. Kokerskorna medförde ibland viss saker som betaldes. Bl. a. stor kaffekittel, ibland stora grytor. Dessa saker hade kokerskan köpt in. många gånger för att underlätta arbetet för hemmet själva. Det var inte på alla ställen det var bekämt att arbeta. Vissa försökte hon då på andra sätt göra det enklare.

I en del fall gjordes maskafferingar, målads och smyggs upp. Det var ju på vissa ställen. Där de inte så ofta hade främsmande eller kalas. Med andra ord de lägre samhällsklasserna.

LUF 134

Mycket fick läras om det var frim frindningar.
Oftast blev det hos grannarna om det var på
landet. I städerna finns och har ju varit stor
möjlighet att lära i affärer.

Mod och stolar lånades på landet hos gran-
narna. I städerna från möblaffärer eller
från några förmögna.

De mesta talasen tält inomhus även
på sommaren. På landet dukades sommar-
tid utomhus, om de kunde vara rädda på
att vädet blev varmt. Kräftskals håller
alltid utomhus vid uppehållsvärd. Jag
minns kräftskals från 20-talet. Rutiga
dukade de i en burk, eller gjorde de tö-
rol av björkar. Rutiga björkar hörd till.
Nya tillbehör har ju tillkommit på de
senaste tio åren, sommat talasor med

L.H.F. 134

kräfter på, servetter med kräfter.

Jag minns att minna föräldrar hade en
stor bjudning i början på 20 talet. Det
var på sommarens och det dukades utom-
hus. Stor lagord med bänkar att
sitta på. Elektrisk belysning hade vi
också. Maten lagades av hotsenska
servisinger hjälpte minna äldre myskan till
med. Det var gänske smörgåsarbord med
mängder av rätter. Ohlagadrik på van-
liga stockholms var till inlagd i åttioa.
Stämning högt och stekt. Sillpuddingar,
kottbullar, malda bejfr med löt, löt-
boller, kalorvylle, krabbespytt stekt.
Sillsalad, rödbetor, omeletter med gröst.
Smörning eller smör. Svamp användes in-
te så mycket från min tidigaste barn-

L.H.F. 134

Om. Det var den finare klassen, som hade
begrepp om att den gick att använda.

Först med hängen kunde också till
omvägskörda, anjous, och Vauratten var
offert halvsk. Det används för sin mat.
Björpling bjöds de finare på, när de hade
hinder. Det används som mycket fint.
Det är klassen kunde kops, var oftast
en köra, som i regel var så mycket att det
med mörk gick att äta upp den. Fågel
och vill var främmande för den lägre
klassen. De som gäster färdade mer mat
så därför var det var reellare saker,
som smurade. Men de bjöds på något
vackert, visste de inte hur det skulle bli.
Men att sådana har nu ändras. Den
lägre klassen bjöds numera väl så fint

L.4.F. 134

som den höge. I och med att allt håller
på att jämnas ut sig, vi ha ännu bjud-
ningsritet ändast. Allt som orsak
vänder förkom för bara hörsänd-
personer. Om kan det vara en hus enkel
gudning som helst vi är detta numera
nästan obliktariskt.

Jag återgå till gudinns i hede.
Till halostehen var det ett takis, sis och
grönsaker. Men var det mörkthe blom-
kast var inte vi var byt (detta är från
20 takis). Fanns det också i de same-
rads det till. De var det gale, hemlegat
samt lugon, gurkan färsk.

Efteråtten bestod av förningo, som
gästerna haft med. Många var från
landet, vi är det med att för något

LUF. 134

med sig. Det var ostkaka, rotostu,
bunost, läsa och smörbröd.

Första gången vi på höllingsplanen och
grädd. Maltisduka var öl och vagn-
duka. Färdduka fanns också. Daland
avslutade med kaffe och kakor. Bjindning
började vid sektern och ätandet var inte slut
förän midnatt. Några pauser blev det
mellan smörgåsarbetet och varmrätten och
en till efterrätt serverades.

Det ansågs fint att komma i god tid,
och de flesta gjorde så, en del kunde kom-
ma innan utsläppsklockan. Det gjordes heller
ingen ting.

Någon speciell kläddel var det inte på
bjindning, inom arklutplanen. De tog
sina bästa kläder. Inget var frukost-
15

L 41 F 134

men mörk. Den användes i både glädje och sorg. Jag minns att min far hade kanyons och det var nog ganska vanligt om det var män som ofta var besökade. Men far var ofta antingen att vara visad, framförallt på landet. Där han hade många vänner. Det hette alltid om honom: "han skotte flaskan med den äran."

Koninerna bar i början på enkla mörka blus och kjol. Mörkt tyg. På 20-talet var det hela klänningen. Ofta hade de svart klänning som linplädning. Kvarta skumpor och kängor. I början på 20-talet minns jag att mor hade skor.

Såna vi barn hade kängor.

Vid höre händelserna fanns det särskild vild och vildhet. Det var vildfalkar

LUF 134

bästa vänner som i regel fick det uppdraget. Men alltid kanske inte de passade, då feg de sådana, som kunde representera. Alla hälsade med välkommen. Gästerna hälsade på varandra. De fick gjätor presentera sig.

Gästkliderna brukade oftast laggas i ~~ett~~ en säng, i ett rum som inte användes just för tillfället.

Förhållanden fogs med vid gjätor kalas. Var det förning i buren var de enkla i en stor svart eller handduk.

Smöckarna vilka oftast fick beställas hos en som var skicklig i att baka sådana, lönade även ut korgar att fyllas den i. Bakkarna var märkta med ägarens namn.

L 4. F. 134.

Förningarna ställdes i regel på ett speci-
ellt bord, men många gånger placerades
de på ena ändan av långbordet där den
övriga maten stod. Förningstavlarna län-
nades hem.

All föering skulle avsmakas av varje
gäst. Togs någon förbi kunde den som
givit förningen kamma sig försläpades.
Det diskuteras ibland om smaken
och konsistensen på de olika ostka-
korna. En del var för hårda, en del för
lita söta. Det kunde bli ett stort
samtalsämne. Sedan förskömmen i
vår ågar om olika slags tortor.

Enne vill påminna om att det på en tida
som inte är så vanlig. Det undras och
konstförs om var den innehåller, vem

L.L.F. 134

som har behållt den, oftast är de från något
konfiteri. Förna flögare de vändarna var
den har kommit ifrån. Jag har suttit
och hört på sådana samtal och tycker
det är bra inrehabiliter. Det kan ju
röeka med att man säger det är gott.
Men så är inte andra tycker. Jag har
gjort den upptäckten av sådana samtal
att det är riktiga koffelanter, som byr
säg med sådant.

Fanns det vind och vändarna tyck
de till hords, An inte, kunde anlingen
den som senare eller vändarna
tycker.

Var det gäende smörgåsarbord så var det
fri plockning. Oftast var det så att man
och hinner sått arbetsilda.

LUF 134.

Men och kvinnan hade olika samtalbänner.

Kvinnornas samtal har ju mest varit om hem och barn. Männen talade ofta politiskt och i det samtalet kunde inte kvinnorna alltså.

Oftast visade de för lite om politik. Det hade mycket avseende som upptog deras tid.

Den egen erfarenhet har jag lagt merke till från min uppväxt, hur lite förtämlig hemmet kvinnor inkommer sig för. Och orsaker finns som skil. Jag själv vill hellre tillbringa med män på kyrkostigar. Dess samtal var för mig mer givande.

Andebön lästes endast i de sammanhang där prästarna var med. Att bön hördes bön offentlig hörs ju inte lättast, när det så givetvis sällan läses i vardagslag. Det var ut som det endast var tillräckligt gamla, som höjde sitt

L.L.F. 134

hunnad till bön, och även tacka för maten.

Att jag gjalta förtärande gör det. Bero på skolan jag gick i. Under min skoltid fick vi alltid läsa bords bönen innan vi lämnade skolan för att gå hem till middag. Vi började nästa lektion med att tacka för maten.

Föräldrarna behövde inte läsa oss det. De ville att skolan undervisade oss i både att läsa afförbön och läsa till maten.

Ännu mer såg jag läsa bryd men däremot inte för. Ännu egue boka läsa ej, ej heller läsa de sina boka läsa. Jag tycker det är sorgligt.

Var det sittande bord, bjöds maten ibland omkring, ibland lagad gästerna maten.

Vid gående smörgårsbord vilket är det bästa skolningsrätt, behövs ju mindre

LUF 134

sörvingspersonal. Det är även bra, emedan
mycket mat kan lagas till i förväg.

Många numera förordas gärdet bord.

De byggar ju kök med handdiskar.

Tu kunde vara som helst ta mat för.

Idland gick det ofta lång, ibland alor.

ibland hämnarna, vid byggnad alltid
de söjande först

För var det ett förhållande mellan de. Det

avsegs först att vänta och låta sig byggas.

Nog kunde det alltså och inte minst
på ett snabbt haffsare. Idland har jag

att de personer som låter sig byggas, är
byggare av sig. Att skada en bit är för

många väldigt svårt. Den första biten är
ju först att få byg. Tänk om man skulle

lappa den.

L. 4. F. 134

Matsedla värlade beocund på vad
slags bjödning det gällde.

På landet var det nog samma mat-
sedd, när det gällde både bröllop, begrav-
ningar och större födelsdagskalas
I staden bjöd emellan.

Herrskapen hade och har fortfarande sit-
tande bord. De bjöd i regel inte mer än
gästarna fick plats att sitta. Gästerna i de
klasser var valde så att de hade gemens-
amma inbuden, eller något mindre samma
rang.

Ännu så bord förskan i sådana samman-
hang inte ofta.

De åt lite men fint, och för dess del
vetas det som om de gick till baren
för att köpas och inte för maten. Oftast

L.H.F. 134

var de inte mitta efter en sådan bjödning.

Den Rätt var mycket, så var det inte just
att ta för sig mycket. Där det bjöds
mat om igen, så var det inte ofta någon
fog man om de först bjödna hade tackat
nej. Den som tog, ansågs för dålig.

De "rika" hade ju sin matsall med
mat med fransk anskaffning, och
så olika olika viner. Där serverades
inte så mycket starköppel, såsom brand-
vin. Cognacen var av hög klass.

Det vanliga folket hade brandvin
och i regel en billig sort cognac.

Cocktail var för bara några tiotals sedor
vanligt bland den bättre klassen.

Kunna serveras det nästan alltid
vid en nio och en halv timme.

L. 45. 134

Fäder, som borde hushållaren till på 30-40
tåkt, kan nu nått de äldre åren
Ett klick, som övergått som något mycket
fint. Men inte att ge sig i i dess best
om. Det kan ju blivit mycket bland
allmänna.

De besätter bögen med mynnigskens
mer och mer kända. Stora mynketen in
bland allmänna. Det kan flera av sinna
Det kan blivit ut sig. Så kan det varit
och komma att bli.

Skidåren och klotter överhandlats kan
lång tid. Jag kan den refunderas att
men åta från men kommer. Lika man
är färdig att ge hem. Ofta avslutas
en fast med vickning mitt i nat-
ten.

L. L. F. 134

Ännu länge sedan att skalle hjälpa på
jag ej. Men jag tror att skallet kan
ökas. Det är mycket förtäring på ka-
las i och med detta. Skall gör det hit
och dit. Jag vet inte mycket om väfva
de skalle. På mig verkar det löjligt.

Om det hjälps en skil för ett binden
eller jubiler kan ge för sig men att
det andra skallet, borde tas bort.

Tal har förkommit vi länge jag minns
om det. So tak.

Vid begravnings, bröllop, födelsedagar,
reanensdagar. Tal till värdinnor till
vi finna middagar. Tal till kamrater
och tal till mannen.

Bordvisor vet jag inte om det fanns på
Sotak. På 30-40 tak skivas och så.

L. 4. F. 134

Den och gjögs. Många mycket bausle.
Vid sittade bord är det inte vanligt att
stå upp från bordet mellan räkerna.

Där det var sittade bord var det oftast
glömsing. Där var det inte vanligt att
min och skinnor skildes åt efter ma-
ten. Kaffe och cognac, och punsch
till skinnor skinnor ofta i mindre
rum. Där röktes också och kack
grogger. Cigarrer eller cigarocigarer
säll skinnor. Ofta var cigarerna mag-
gjörda. Cigarerökningens bland skinnor
na minar. De talat var inte så utbredd.
Men det tillhörd att det bjöd omkring
cigarer.

Andehallningen minade beroende på
vilken samhällsklass som bjöd.

LUF. 134

I den låga socialgruppen fanns kanske
någon som spelade piano, eller som kunde
sjunga. Bland byrdes musiken, som spe-
lade under middagen. Det var också många
som hörde musiken. Den kunde vara stö-
rande när den blandades med annat från
gästerna. Den kunde ju också förskam-
ma.

Bland den låga klassen var underhåll-
ningen en helt annan. Där kunde det
finnas kort, byta av lek, såsom ätt-
leken samt kortspel. Det var också
som då spelade. På enkla ljudningar
är någon underhåll med musik från drig-
spel eller fiol var det oftast insamling till
dessan. Bland de finare förskam det sig.
Det var olika när man bröt upp. På

L.U.F. 134

De besattes middagen hos jag delvis en
nagorlunda beständigt tid. Oftast före mid-
natt. De andra gjordningarna kunde hålla
på till fram emot morgonen. Oftast
förlades de gjordningarna till lördagskvällen.
De gästerna hade ju möjlighet att sova ut öf-
vrigt efter.

På de rikas kalas var det vanligt att de
förväntade gästerna höll upp. Men gästerna några
annan hade velat gå tidigare, avsåg det inte
passande.

Bland de lägre socialgrupperna, kunde nog
någon vara som helst hålla upp. Hos dem
hålls inte så stort på etiketten.

På de färra kalaserna tog gästerna varandra
i hand vid avskedet hos de andra kunde
det vara hur som helst med de saker

L.U.F. 134.

Stänga gång försökte de sunna iväg och
sag de bara säga till värdskapet. Det sunna.
De avsked, var för att inte de andra gästerna
skulle vara tvungna att bryta upp.

Att föra något med sig från de finnas
kalas gick sig för sig. Gästerna fick inte mer
att äta, än att de kunde förtära det.

Glödsken var det bland de andra. Det
gick inte att äta framförallt gällde det
kakor. Ibland lag man kakorna i en
näsduk, när det blev moderat med papp-
persservetter används de. Numera förhåller
mer att pappas delas ut. Men sällan är
det så mycket kakor numera, att det inte
går att äta upp. Vanligt är ju också att man
läser de kakor man önskar. För var det förmodligen
att taga av alla sorterna, som kunde vara

L. 4. F. 134

uppg till tio - foto sorter

Skulle det vara riktigt tackade de rik
med all sådana tackkort. Det hände nog
ibland att de ringde och tackade.

Bland de andra tackade de värdskapet
när de nästa gång träffades.

Efterhelso kunde inte hos de besökta.
De fanns ingen mat om att bjuda bort.
Men de andra skickade, fick mat om som
måste gå åt. De som bjöd var i första
hand de som inte hade kunnat närvara
vid det egentliga festlovet. Efterhelso brukade
vara en eller två dagar efter. Fånga ville
de bjuda med blommor och roser,
om det hade varit någon födelsdag, och
medan maten var noggrann god.

Alla talas höll i hemmen. Att ha bjöd.

L.U.F. 134

mingre på hotell eller pensionat är inget
gammalt sed.

Att ha begravningskaffe på hemorten
har varit populärt sedan köyas av
Ho talat.

Oftast är det ett stort antal sorters
kakor och läcker, som serveras.

Sådan finns några av de gamla kalas-
sederna kvar. Men är det på landet där
det fortfarande kallas gästgille och släpp-
gille, men i mycket liten utskätkning.
Julkalaserna prägs även på landet si-
vilt som i städerna.